

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit koostöös Rahvarõivas MTÜ-ga kutsuvad aastateema rahvarõivas ruudus raames osalema rahvusvahelisel rahvarõivakonverentsil

ELAV RAHVARÕIVAS 2

9. novembril kell 10.00-17.00

Tallinnas, Kultuurikatlas

Konverents toimub eesti ja inglise keeles, korraldatud on sünkroontõlge.
Kohapeal on **meistrikodjad** ja **käsitööraamatute müük**.

AJAKAVA

9.30 Kogunemine. Meistrikodadega tutvumine.

10.00-11.35 I JUURED JA OKSAD

ANU RANDMAA

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit ning MTÜ Rahvarõivas, juhatuse liige

AVE MATSIN

TÜ Viljandi kultuuriakadeemia pärandtehnoloogia õppekava programmijuht
ja lektor

TAINA KANGAS, Soome

Soome Rahvarõivakeskus, rahvarõivanõustaja

11.35-12.35 Lõuna ja meistrikodadega tutvumine

12.35-14.10 II LEHED JA ÕIED

ANU PINK

pärandtehnoloog

LINA ODELL, Rootsi

tekstiilikunstnik, esimene rahvarõivaste rätsepatöö meistritunnistuse
saaja Rootsis

PIRET PUPPART

Eesti Kunstiakadeemia professor, moeosakonna juhataja

14.10-15.10 Kohvipaus ja meistrikodadega tutvumine

15.10-16.50 III SEEMNED JA VILJAD

RAGNI ENGSTRØM NILSEN, Norra

Rahvarõivainstituut, kuraator ja arhivaar

LIIS LUHAMAA

Tartu Ülikool, tekstiilispetsialist

TIINA KULL

Eesti Rahva Muuseum, nooremteadur / Tartu Ülikool, etnoloogia doktorant

Teeme üleskutse kanda konverentsil rahvarõivaid ja rahvuslikke rõivaid.

TASU

Konverentsi osalustasu **50€** sisaldab toitu (kohvipausid, soe lõunasöök).

Õhtune programm Raekojas: vastuvõtt, kihelkondlike rahvarõivaste esitus, muusika
(õhtuse programmi tasu **60€**, sisaldab toitu).

Konverentsile saab registreerida **27. oktoobrini** 2025 või kuni kohti jätkub.

ANU RANDMAA

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit ning MTÜ Rahvarõivas, juhatuse liige

Veebileht „Eesti rahvarõivad“, rahvarõivakoolid ja nõuandekojad

Aastal 2012 toimus meie esimene rahvusvaheline rahvarõivakonverents Tartus. Aasta varem sai alguse kultuuriministeeriumi toetusprogramm veebilehe „Eesti rahvarõivad“ loomiseks. Veebilehe tehniline teostus oli loodud ning oli alanud rahvarõivaste näidiskomplektide valmistamine ja olemasolevate rõivaste fotografeerimine maakondade kaupa. Eesti Rahvakultuurikeskuse rahvarõivakoolide kõrval oli ka MTÜ Rahvarõivas alustanud rahvarõiva üldkoolituste korraldamist. Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu aastateemad – eesti-oma-kuub, eesti-oma-ehe jt – keskendusid rahvarõivastele, et seda valdkonda paremini esile tuua ja toetada. Koostöös Eesti Rahva Muuseumiga anti aastateemadel välja ajaloolisi esemeid tutvustavaid trükiseid. Seda kõike käsitles minu toonane ettekanne. Eelmisest konverentsist on möödas 13 aastat ning on põhjust need teemad taas läbi mõelda ja valdkonna arengust ülevaade teha. Mis on vahepeal toimunud? Kuhu jõudnud oleme ja kuidas valdkond praegu toimib? Mis on plaanis edaspidi?

AVE MATSIN

Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia pärandetehnoloogia õppekava programmijuht ja lektor

Kõrghariduse roll rahvarõiva õppes Tü Viljandi kultuuriakadeemia näitel

Tartu Ülikooli Viljandi kultuurakadeemia pärandetehnoloogia ja kultuuripärandi loovrakenduste õppekavade raames on juba pea 15 aastat olnud võimalik teiste tekstiilitehnikate kõrval sukelduda rahvarõivaste uurimise ja valmistamise detailidesse. Üliõpilaste ja õppejõudude koostöös on selle aja jooksul arenenud eestlastele armsate kehakatete uurimise lähtekohad, arusaamad ja meetodid. Samuti on saanud uue hingamise uurimistulemustel põhinevad valmistusviisid ja praktikad. Ettekanne annab ülevaate rahvarõivastega seotud õppe-, uurimis- ja arendustöö seisust ja toob näiteid olulisematest tulemustest.

PIRET PUPPART

Eesti Kunstiakadeemia professor, moeosakonna juhataja

Juureravi

Ettekandes on arutelu all läbitunnetatud viisid, kuidas pärandit ja traditsiooni kaasaegsesse moedisaini integreerida – olgu siis tehnilise võttena või tähendusliku narratiivina. Seejuures ei toeta pärimuse tundmaõppimine ja minevikuga suhestumine pelgalt inimese loomingulist arengut, vaid aitab tal ka endas paremini selgusele jõuda: leida sisemist tasakaalu, kujundada oma identiteeti, täita olemuslikke lünki või pakkuda ankrut järjest turbulentsemates elukeskkondades.

Ettekande keskmes on aastate jooksul Eesti Kunstiakadeemias rakendatud õppeülesannete põhjal valminud tudengitööd, mis avavad, kuidas suhestumine minevikuga ning oma juurte taas- või uusavastamine võib aidata alustavatel disaineritel leida nii oma loominguline hääl kui ka isiklik kompass tulevikuks.

TAINA KANGAS

Soome Rahvarõivakeskus, rahvarõivanõustaja

Soome Rahvarõivakeskuse tegevused, ülesanded ja tänapäevased rahvarõivaste komplekteerimise viisid

Soome rahvarõivaste ajalugu ulatub tagasi 140 aastat, mil Soome oli Vene impeeriumi autonoomne osa. 5. augustil 1885 saabusid Lappeenranta keiser Aleksander III ja tema abikaasa. Keisrinnale kingiti kaunis aerupaat, mida sõudsid kaheksa rahvarõivais naist. Seda kuupäeva peetakse Soome rahvarõivaste esimeseks ametlikuks avalikuks esitlemiseks.

Aastakümnete jooksul on mitmed nimekad soome uurijad kogunud rahvarõivaid. Nii on tänapäevaks kogutud üle 400 erineva rahvarõivakomplekti. Soome Rahvarõivakeskus tegeleb soomekeelsete piirkondade rahvarõivastega, rootsikeelsete alade rõivastega tegeleb Brage rahvarõivakeskus. Soome rahvarõivakeskuse peamised ülesanded on rahvarõivastega seotud info jagamine, nõustamine, koolituste ja näituste korraldamine ning kogude haldamine. Oluline osa tegevusest on rahvarõivakomplektide uuendamine ja uute komplektide koostamine. Selle tulemusena on kogunenud ainulaadne rahvarõivanäidiste kollektsioon, kus on praegu rohkem kui sada rõivakomplekti ja see arv kasvab pidevalt.

ANU PINK

Pärandtehnoloog

Pilt ja sõna – sünergia, mis võib viia uute väikeste avastusteni

Rahvarõivaste uurimisel on kõige rohkearvulisemateks allikateks kahtlemata vanad esemed, mis pärinevad ajast, kui neid veel igapäevaselt kanti. Esemed pakuvad meile suurepärase ülevaate kunagi kantud rõivaste välimusest – värvidest, vormidest, lõigetest. Oskuslikule uurijale on taastatavad ka rõivaste valmistamise tehnikad ja töövõtted, kuid midagi jääb siiski puudu. Pelgalt üksikuid rõivaid vaadeldes ei saa me kuidagi teada, kuidas neid kanti – mida kanti millega koos, peal või all? Missugusel puhul midagi kanti? Siin võivad appi tulla pilt ja sõna.

Ettekanne keskendub vanade piltide tõlgendamisele vanade tekstide abil. Või siis hoopis vanade tekstide tõlgendamisele vanade piltide abil? Tundub ootamatu, et rahvarõivahuvilisel on ka aastal 2025 veel võimalik leida vanu pilte ja tekste, mille olemasolust siiani teadlik ei olnud. Kas sellised leiud juhtuvad juhuslikult või on siiski olemas ka mingi metoodika, mis „uute vanade“ avastusteni viiks?

Ettekandes keskendutakse viiele vanale pildile eesti meestest. Piltide analüüsimisel võetakse appi vanad tekstid ja ka olemasolevad esemed muuseumites. Tulemuseks on kimbuke vihjeid meeste rõivaste kohta, mis võiksid tuge pakkuda ka rahvarõivaste valmistajatele.

LINA ODELL

Rootsi tekstiilikunstnik, esimene rahvarõivaste rätsepatöö meistritunnistuse saaja Rootsis

Rahvarõivas kui kunstivorm – pidustus või pilge?

Lina Odell räägib oma rahvarõivaste õmblemise ja loomise teekonnast ning sellest, kuidas tema kunstipõhine lähenemine traditsioonile pakub tänapäeva rootslastele uusi võimalusi rahvarõivaste kandmiseks.

Kuigi Lina sündis Rootsi kõige rahvarõivarikkamas piirkonnas, ei mõistnud ta tegelikult kunagi rõivaid, mida kandis. Tema jaoks olid need lihtsalt pidulikud riided ning ta võttis ümbritsevat pärandit iseenesestmõistetavana. Alles hilistseimeliselena Taani kolides taipas ta, et oli kasvanud üles folklooriaarde keskel. Kolm aastat hiljem hakkas ta õppima rahvarõivaste valmistamist ning rahvakunsti ja -rõivad lumuvad teda siiani.

Hetkel on kogu maailmas märgata kasvavat huvi rahvakultuuri, rahvakunsti ja rahvarõivaste vastu, kuid erinevalt eelmisest folklooribuumist on seekord fookus liikunud kogukonnalt üksikisikule.

See tõstatab küsimusi, mis on lubatud ja kelle poolt, miks seatakse teatud standardid ning milline on nende päritolu. Kas pärandi kadumise oht peitub reeglite rikkumises või võiksid sellised väljakutsed hoopis süvendada avalikkuse arusaamist? Millised on võimalikud riskid ja milline on võimalik kasu?

Tänaseks on Rootsis peaaegu kadunud traditsioonilised slöjd-poed. Kogu riigis on neid alles jäänud vaid viis ning vaid mõnes neist müüakse rahvarõivaste valmistamise jaoks vajalikke materjale. Paljud lõiked kuuluvad rahvatantsurühmadele või eraisikutele, kes neid avalikkusega ei jaga. Kasvav huvi rahvuslike traditsioonide ja rahvarõivaste vastu paljastab suure kitsaskoha: inimestel puudub ligipääs lõigetele, teabele ja materjalidele. Mõned aktivistid on alustanud rahvarõivaste lõigete digitaliseerimist, kuid lõhe traditsiooni ja loojate vahel on endiselt suur ning protsess liiga aeglane.

Kuidas saaksime teha teabe ja materjalid avalikkusele paremini kättesaadavaks?

LIIS LUHAMAA

Tartu Ülikool, tekstiilispetsialist

Millega päriselt Eesti rahvarõivaid värviti?

Eesti muuseumite etnograafilistes kogudes on rikkalikult tekstiile. Eelkõige on muuseumitesse kogutud talurahva pidulike rõivaid, millest paljud, näiteks triibuselikud ja kirivööd, on rõõmsalt mitmevärvilised. Rahvarõivastes kasutatud värve on seni eelkõige uuritud kirjalike arhiiviallikate ja visuaalse vaatluse abil. Eelmisel aastal tehti Eesti ajaloolistele tekstiilidele rahvusvahelise projekti Colour4CRAFTS raames esmakordselt keemilised värvianalüüsid, mis andsid põnevaid ja kohati ootamatuid tulemusi.

Ettekanne keskendub kümne Lõuna-Eestist kogutud kirivöö punaste lõngade analüüsile. Need Eesti Rahva Muuseumis hoiul olevad vööd valiti välja, kuna vöödega kogutud kirjelduste järgi värviti need lõngad taimega, mida nimetati „ninniks“. Kohalikus murdes võis „ninn“ tähendada kas punet, naistepuna või kollast

karikakart, aga see võis olla ka lihtsalt lille või taime üldnimetuseks. Ettekandes tutvustatakse lisaks „ninniga“ värvitud kirivööde värvianalüüside tulemustele meetodikat, mis võimaldab ajalooliste tekstiilide värve tänapäevaste teaduslike meetoditega täpsemalt määrata.

TIINA KULL

Eesti Rahva Muuseum, nooremteadur / Tartu Ülikool, etnoloogia doktorant

Kaup on kadunud, ainult triibud on järel ehk *callimanco*-kanga kaubandus Läänemerel 18. ja 19. sajandi vahetusel

18. ja 19. sajandi vahetusel levis Inglismaalt Norwichist pärit triibuline ja läikiva pinnaga *callimanco*-kangas peaaegu kõikidesse Läänemere-äärsetesse linnadesse. Kuigi selle kanga esialgsed kasutajad Eestis on teadmata, on selle visuaalil oluline roll meie rahvarõiva ajaloos: just *callimanco*'ga seondub triibuseeliku moe algus. Ettekandes jälgitakse kanga liikumist arhiiviallikate, tolliraamatute ja laevandusandmete põhjal ning võrreldakse neid andmeid Eesti ja lähiriikide muuseumi kogudes säilinud esemetega. Koostöös Inglismaa ajaloolase Michael Nixiga tehtud uurimusest joonistub välja detailne pilt Läänemere-äärsest kangakaubandusest ning sellest, kuidas just Peterburi suunal liikus suurim kogus Inglise kammvillaseid kangaid. Kui Peterburi kaupmehed ostsid aastatel 1760–1820 eksporditud kangastest 76%, siis Tallinn (Reval) oli suuruselt teine sihtsadam 13% osakaaluga.

Arvestades, et ühe seeliku jaoks kulus keskmiselt 6 meetrit kangast, võinuks Tallinna kaudu saabunud kangastest ömmelda üle 200 000 triibulise seeliku. Samas on muuseumites säilinud üksnes neli Põhja-Eestist pärit *callimanco*-kangast eset. Sarnane või ka pöördvõrdeline ebakõla ilmneb teistegi Läänemere maade puhul, mis viitab taasekspordi ja salakaubanduse rollile piirkondlikus tekstiilide levikupildis.

RAGNI ENGSTRØM NILSEN

Norra Rahvarõivainstituut, kuraator ja arhivaar

Traditsioonilised rahvarõivad Norras – minevik ja tänapäev

Norras kannavad traditsioonilisi rõivaid kõik – sõltumata vanusest, soost või sotsiaalsest taustast. Need rahvarõivad on osa tööstusrevolutsioonieelse rahvarõivatraditsiooni uuest hingamisest ning on 20. sajandi algusest olnud lahutamatu osa perekondlikest pidustustest. Kuigi traditsioonilised rahvarõivad on tänapäeval nähtavamad ja populaarsemad kui kunagi varem, seisab see valdkond silmitsi väljakutsete ja ohukohtadega.

2024. aasta detsembris kanti „Traditsioonilised rahvarõivad Norras – käsitöö ja ühiskondlik tava“ UNESCO vaimse kultuuripärandi nimekirja. Selle verstaposti saavutamise nimel on viis organisatsiooni alates 2017. aastast koostööd teinud.

UNESCO nimistusse jõudmine on üks samm elava kultuuripärandi säilitamise raskustega võitlemisel. Praegu tehakse tööd selle nimel, et kaitsta traditsiooniliste rõivaste kasutamist.

Ettekandes antakse ülevaade Norra traditsiooniliste rõivaste kasutamise ajaloost ning olukorrast tänapäeval. Samuti tutvustatakse riikliku kompetentsikeskuse Norra Rahvarõivainstituudi tööd, mida rahastab Norra riik. Instituudi ülesannete hulka kuuluvad traditsioonilise riietuse ja rahvarõivaste dokumenteerimine, uurimine, populariseerimine ja nõustamine.

Konverentsi moderaatorid on LIINA VESKIMÄGI-ILISTE ja AVE MATSIN

Korraldusmeeskond:

Liina Veskimägi-Iliste

Liivi Soova

Anu Randmaa

Liis Luhamaa

Kristina Rajando

Liis Burk

Anna-Liisa Linna

KULTUURIMINISTEERIUM

